

Allas yrkes

Övning: Normorientering

Deltagarna får olika uppgifter som de kan använda för att bekanta sig med olika utrymmen i skolan ur olika perspektiv. Kan man komma in i alla undervisningsutrymmen med kryckor, rollator eller rullstol? Är det lätt att hitta hissar till olika undervisningsutrymmen, omklädningsrum och toaletter? Var kan man be eller lugna sig om man känner sig utmattad? Den här beskrivning handlar om att göra en normorientering inom yrkesutbildningen på andra stadiet.

Syfte: Normorienteringen ger studerande och personal en chans att berätta hur de upplever trivseln och tryggheten på sin skola. Normorienteringen hjälper även deltagarna att se skolan ur andras perspektiv. Efter att normorienteringen gjorts är det bra att skriva upp alla åtgärder som kan bidra till att skolan blir en mer inkluderande, trygg och trivsamt plats för alla.

Tid: Minst 60 minuter, varav 30 minuter för orienteringen och 30 minuter för genomgång. Genomgången kan också göras först i smågrupper 15 minuter och sedan i storgrupp 15 minuter). Om det finns möjlighet till det, är det bra att reservera mer tid för genomgången (45–60 minuter) då orienteringen ofta väcker mycket tankar hos deltagarna!

Material:

- Uppgifterna för normorienteringen utskrivna och färdigt klippta.
- En penna till varje grupp.
- En whiteboard eller något annat anteckningsmaterial som alla deltagare kan se.

Gör så här:

1. Dela in deltagarna i grupper om 3–5 personer. Det går bra att blanda studerande och personal. Orienteringen är även ett bra sätt att se skolans utrymmen ur en studerandes perspektiv. Vi rekommenderar att så många som möjligt ur personalen kunde delta i normorienteringen. Fördelen med blandgrupper är att de erbjuder en fin möjlighet för lärare och personal att diskutera skolans trivsel och trygghet tillsammans med studerande.
2. Be varje grupp välja en person som skriver upp tankar och eventuella problem och som även ser till att dessa tas upp i den gemensamma genomgången.
3. Berätta syftet med normorienteringen till alla deltagare och uppmana grupperna att försäkra sig om att alla får taltur under orienteringen.

4. Dela ut, beroende på antalet grupper och tillgänglig mängd tid, en eller flera uppgifter till alla grupper.
5. Meddela alla grupper om tidpunkten då alla samlas igen (t.ex. om en halv timme). Nu kan grupperna bege sig ut i skolans utrymmen och göra uppgifterna!
6. Om en eller flera grupper är färdiga med sina uppgifter före utsatt sig, kan gruppmedlemmarna fundera på förbättringsförslag och dela med sig av sina förslag under den gemensamma genomgången.
7. Samlas tillsammans på den utsatta tiden och börja genomgången. Låt varje grupp berätta om vad de upptäckt. Vad upptäckte de medan de gjorde uppgifterna? Lyckades de angivna uppgifterna? Varför eller varför inte? Vilka känslor och tankar väckte orienteringen? Vad kunde göras i skolan för att det skulle vara bättre i fortsättningen?
8. Efter genomgången är det bra att lista åtgärderna t.ex. på en whiteboard. Åtgärderna ska vara så konkreta som möjligt och främja inkludering, trygghet och trivsel i skolan. I det här skedet är det viktigt att det bland personalen finns en eller flera personer som kan ansvara för att de saker som listats förs vidare och förverkligas. Fundera exempelvis på följande frågor:
  - Kände ni igen normer som styr skolans utrymmen eller hur de är utformade?
  - Vad kan göras genast, vad kan göras på längre sikt?
  - Vad kan skolan påverka?
  - Vad kan den enskilda personen påverka?
  - Vem ska studerande och personal kontakta för påverka de aktörer som finns utanför skolan?
  - Hur kan vi genomföra förändringar grupperna kommit upp med?
  - Med vilken tidtabell?
  - Hur kan vi försäkra oss om att åtgärderna blir gjorda (t.ex. en tydlig plan för att förverkliga åtgärderna och ett uppföljningsmöte efter en viss tid)?

Orienteringsuppgifter

Här är några uppgifter som Ekvalita utarbetat och testat, men den som ordnar normorienteringen får gärna komplettera med egna uppgifter. Skriv ut uppgifterna och klipp ut dem i förväg före ni börjar normorienteringen.

Varje grupp kan ha en uppgift som är gemensam för alla, t.ex. någon av följande:

- Under orienteringen, räkna över hur många trösklar ni går samt hur många trappor ni går uppför och nerför!
- Gå runt i skolans allmänna utrymmen och räkna de personer ni ser i broschyrer, affischer och annat material. Hur många är kvinnoantagna och hur många är mansantagna, dvs. som vi utgående från utseende definierar som kvinnor eller män? Syns transpersoner på bilderna? Hur många etniska grupper representerar personerna på bilderna? Hur många är personer som utför något yrke?
- Gå runt i skolans allmänna utrymmen och räkna hur många ritade hakkors och könsorgan samt hur många gånger något som har med kön, sexuell läggning eller sexuella aktivitet skrivits/klottrats.

Välj en eller flera av följande uppgifter åt grupperna. Du kan anpassa uppgifterna så att de passar just din skola.

- Du har en praktisk lektion i utrymme X.
  - Kommer du in i utrymmet om du använder rullstol? Är borden och arbetsredskapen på lämplig höjd? När du dem?
  - Under rasten vill du gärna både hinna gå på toaletten och hämta en kopp kaffe. Hinner du på 15 minuter? Vilken väg ska du ta? Vad händer om du använder kryckor, rollator eller rullstol, hinner du då?
- Du blev mobbad i din förra skola. Nu kommer du för att bekanta dig med en ny skola och vill kolla om det känns tryggt här.
  - I din tidigare skola förekom det särskilt när det var trångt och stökigt ofta knuffande, fula ord eller någon som skulle slita mössan eller halsduken av en "på skoj". Värst var det när alla studerande väntade i en trång korridor på att komma in i undervisningsutrymmen och inga lärare eller annan personal fanns någonstans. Hur är det med långa korridorer eller trånga utrymmen i den här skolan? Finns det personal på plats där?
  - Matkön var inte heller kul, ibland skippade du lunchen helt och hållet för det var så jobbigt att trängas i matkön, och i matkön var du som en måltavla. Hur ser mattiderna ut i den här skolan?
  - Finns det något utrymme i skolan där någon från personalen alltid är nära eller tillgänglig?
- Du kommer till skolan för att diskutera ditt barns studier med utbildningsledaren. Det är första gången du besöker skolan. Invataxin lämnar dig och din rollator vid huvudingången, till all tur är det vår och snön och isen har smultit. Vilken väg tar du från gården för att hitta utbildningsledare som väntar på dig i sitt rum?
  - Hur hittar du hissar och rätt rum? Behöver du en passernyckel för hissen eller kan hissarna användas fritt?
  - När du alla knappar och dörrhandtag?

- Du har just börjat studera vid yrkesskolan. Din svenska är rätt bra trots att du bott på den nuvarande orten bara några år. Du har skriv- och lässvårigheter. När du kommer in i bilverkstaden börjar det riktigt klia i fingrarna. Vilka maskiner och apparater, de här kan du nog använda minsann!

- Vilka ord behöver du kunna för att förstå vad du inte får göra i verkstaden för att inte orsaka dig själv eller andra fara?
- Är instruktionerna och varningsskyltarna lättlästa?
- Finns det bilder till stöd för varningar eller instruktioner gällande användningen av maskiner?

- Du är transperson och börjar studera i den här skolan. Du vill inte att andra ska se dig utan kläder.

- Var är det tryggt att byta kläder och gå på toaletten?
- Är det klotter i toalettutrymmena eller i omklädningsrummen? Finns det hakkors, könade och sexualiserade skällsord på väggarna?

- Menskoppen var ju det bästa köpet någonsin tycker du.

- I vilka toaletter kan du tömma den? Handdusch eller lavoar behövs inne i båsset.
- Är det klotter i toalettutrymmena eller i omklädningsrummen? Finns det hakkors, könade och sexualiserade skällsord på väggarna?

- Du följer en av alla av nedanstående:

- Vegansk kost
- Äter inte gris
- Glutenallergiker

Finns det tydliga märkningar på vad maten innehåller eller måste du fråga om till exempel gelatin eller löpe (kan finnas i yoghurt, färskost, strössel, äkta parmesanost)?

Är det lika lätt att välja ett vegetariskt eller veganskt alternativ som ett icke-veganskt eller icke-vegetariskt? Vad kallas de alternativen?

- Du funderar på vad du vill göra efter grundskolan och bestämmer dig för att kolla på en yrkesskolas hemsida.

- Är den tillgänglig för besökare med nedsatt syn? Finns det möjlighet att få texten uppläst? Fungerar skärmläsaren på sidan?
- Finns det en sida med lättlästa beskrivningar av skolan och de olika utbildningarna?

- Du tycker det är jobbigt med starka ljus och mycket ljud och stora utrymmen och behöver få ta igen dig en stund för att orka hela skoldagen. Du längtar efter dämpad belysning, ett tryggt bo eller kapsel. Var kan du få vara ifred?

- Högtid och dags för extra festlig fredagsbön! Hur ska du göra? Vart ska du gå för att be ostört en stund?

- Det är dags för en toapaus i undervisningen. Du behöver tömma katetern och rullar iväg med din rullstol till en WC med följande krav: WC:n ska vara tillräckligt rymlig för hjälpmedel (rullstol, rullator) med handduschen och lavoaren precis bredvid toalettstolen. Du måste räckas till kranen medan du sitter på toaletten eftersom du behöver tvätta händer och få vatten i katetern som glidmedel. Finns det en sådan WC på skolan?

- Du använder rullstol. Du startar från utrymme X till skolans bibliotek för att hämta en bok. Du hittar dock inte boken du letar efter och bibliotekarien är inte på plats. Du bestämmer dig för att kolla tillgängligheten för boken på bibliotekets dator.
  - Hur lyckades du med uppgiften?
  - Hur många trösklar måste du ta dig över?

- Du ska föreläsa för skolans personal och utrymme X är reserverat för detta ändamål. Så här i slutskedet av graviditeten är det tungt att röra sig på grund av foglossning.
  - Vilken skulle vara den mest tillgängliga rutten från huvudingången till utrymmet där du ska föreläsa?
  - Hur många trappsteg är du tvungen att ta?

- Gå runt i skolans allmänna utrymmen.
  - På hur många språk hittar ni information om stöd och studier som är riktad till studerande?
  - På hur många språk hittar ni direktiv i en kris- eller evakueringssituation?

- Du har ett bekymmer som berör intimhälsa. Du vet dock inte vad orden för dem är på svenska.
  - Hur hittar du hälsovårdaren?
  - Hur vet du om hen kan exempelvis engelska?

- Du påbörjar dina studier i elteknik/inredning. Redan första dagen tar du med dig mediciner och annat du behöver för att placera dem i omklädningsrummet.
  - Var finns skyltarna till omklädningsrummen?
  - Hur hittar du rätt omklädningsrum?

- Du har ibland svårt att ta in muntliga instruktioner, och missade därför en del av lärarens genomgång av maskinerna som ska användas.
  - Hurudana instruktioner fäster din uppmärksamhet och förhindrar att en olycka sker då du står full av iver vid maskinerna?